

Wiejskie założenia dworsko-ogrodowe w powiecie kętrzyńskim, ich ochrona i rola w krajobrazie.

Katarzyna Agnieszka Ruszczycka

Słowa kluczowe: dwór, pałac, ogród, park, założenia pałacowo i dworsko-ogrodowe, krajobraz kulturowy, Kętrzyn, powiat kętrzyński, Warmia i Mazury, ochrona zabytków, rewaloryzacja, stan zachowania, struktura własności.

Streszczenie

Stawiana w niniejszej pracy teza zakłada, że stan zachowania założeń dworsko i pałacowo-ogrodowych wyraźnie wpływa na kształtowaną zieleń wiejską w krajobrazie kulturowym Warmii i Mazur. Kluczowy wpływ na obecny wygląd założeń powiatu kętrzyńskiego ma rodzaj ich własności.

Celem pracy jest przedstawienie stanu zachowania założeń dworsko i pałacowo-ogrodowych powiatu kętrzyńskiego oraz wpływu własności majątków na ich stan zachowania. W pracy przedstawiono również rolę, jaką założenia pełnią w krajobrazie kulturowym warmińsko-mazurskiej wsi. Praca ukazuje działania konserwatorskie w majątkach. Miały one wyraźny wpływ na stan, w jakim obecnie znajdują się badane obiekty. Dysertacja podkreśla wysokie walory zarówno architektoniczne, przyrodnicze, historyczne, edukacyjne badanych majątków. Wartości te stanowią obecnie odpowiedź na istotne współczesne potrzeby społeczne turystyczne i edukacyjne.

W pracy badam zabytkowe założenia dworsko i pałacowo-ogrodowe znajdujące się na terenach dawnych Prus Wschodnich, w obrębie obecnego powiatu kętrzyńskiego, na terenie gmin: Kętrzyn, Korsze, Reszel, Srokowo, Barciany. Znajduje się tam 64 zabytkowych założeń wpisanych do rejestru zabytków. Wstępne badania materiałów źródłowych oraz badania terenowe pozwoliły na wybór 30 obiektów badawczych. Obiekty wybrano zwracając uwagę na: okres powstania, własność, stan zachowania.

Najważniejsze metody jakie wykorzystałam w pracy to - przeprowadzenie kwerendy bibliograficznej i archiwalnych materiałów. Były to materiały, ryciny, zdjęcia, (zarówno

archiwalne jak i współczesne). Liczne wizje lokalne dostarczyły cennych informacji dotyczących obiektów. Zestawienie tych danych było podstawą do stworzenia metryczek charakteryzujących założenia.

Jednym z problemów nakreślonym w dysertacji jest fakt, że większość założeń posiada bardzo wysokie walory artystyczne i przyrodnicze, ale znajduje się obecnie w bardzo złym stanie zachowania. Jednak dokładne i kompleksowe badania naukowe oraz szybko podjęte prace konserwatorskie pozwalają jeszcze ciągle na ich uratowanie. Nadal większość można rewaloryzować, tak jak to miało miejsce w Nakomiadach. We wnioskach pracy zauważono wciąż dużą szansę na uratowanie zabytkowych założeń, które są bardzo ważnym elementem krajobrazu Warmii i Mazur. Szansą dla tego typu obiektów, jest wprowadzenie nowej funkcji np. turystycznej, rekreacyjnej, dydaktycznej, naukowej.

Mam nadzieję, że ta praca zwróci uwagę na problem zdewastowanych zabytkowych rezydencji z okolic Kętrzyna, stanie się pomocnym materiałem przy rewaloryzacji kolejnych założeń i pokaże, jak cenne elementy dziedzictwa kulturowego istnieją blisko nas i jak szybko mogą one zniknąć, jeśli nie zostaną podjęte odpowiednie działania.